

ประเภทภูมิปัญญาด้าน จาริต ประเพณี มติ ข้อห้าม ภาษาในหมู่บ้าน

ชื่อภูมิปัญญา พิธีส่งเคราะห์คนป่วย (บ้านไหล่น่าน ตำบลไหล่น่าน)

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

ก่อนอื่น ที่เราจะเริ่มลงมือกระทำมั่งคะละกรรมทุกอย่างเป็นต้นว่า ปลูกบ้าน สร้างเมือง ทำมงคล ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน ย้ายที่อยู่ บวชพระ เปกตุ้ ซื่อสัตย์มาเลี้ยง หวานกล้า ปลูกนา เปิดร้านเปิดงาน ใหม่ เหล่านี้เราก็หวังเพื่อความเป็นสิริมงคล หวังความเจริญงอกงาม เราจึงควรมือสั่นวันดี หรือฤกษ์งามยามดีเสียก่อน จึงค่อยลงมือกระทำ แต่การหาเมื่อวันนั้น เราจะมัวค้นหาให้มันตรงกันหลาย ๆ ตำรานั้น ก็เป็นการยากมาก เราควรถือเอาที่ดี ๆ ที่สำคัญ ๆ เท่านั้นก็พอ เมื่อเราเชื่อหลายตำราแล้ว ตลอดชีวิตนี้ เราก็จะหาวันดีฤกษ์ดีไม่ได้ ดังคำโบราณว่า “ศิษย์ต่างครู อาจารย์ต่างวัด หนังสือก้อมต่างคนต่างมี” เราควรถือเอาที่สำคัญ ๆ ถือเอาวันเศษฟ้าดีแสงที่ดี ๆ และหาได้ยามประจำวันดี ๆ เสียเท่านั้น ก็เป็นอันใช้ได้ดีแล้ว ดังจะนำมาวางไว้เป็นหลักต่อไปนี้

ความเป็นมา

พิธีส่งเคราะห์คนเจ็บไข้ไม่สบาย เป็นพยาธิแรมปีแรมเดือนกินหยูกยา ก็ไม่รู้หายมายขาด บางทีหายแล้วก็กลับเป็นอีก อาการป่วยเช่นนี้ โหราจารย์โบราณท่านกล่าวว่า มักมีเหตุขัดข้องบางอย่างถึงได้เป็นเช่นนั้นควรจัดทำพิธีส่งเคราะห์คนป่วยเสีย

พิธีส่งเคราะห์คนป่วย นั้นเป็นพิธีกรรมที่บ้านไหล่น่าน ได้กระทำกันสืบต่อกันมา เมื่อมีสิ่งที่ไม่ควรบังเกิดมีขึ้นแก่ผู้อาศัยอยู่ในบ้านเรือนของตนเอง เพื่อให้บังเกิดผลดีตามความเชื่อมาแต่สมัยโบราณ

กระบวนการ

ทำสะตวง (กระทง) กาบกล้วย 1 อัน กว้าง - ยาว 1 สอก คีบของผู้ป่วยแบ่งเป็น 13 ห้องรวมทั้งห้องกลางแล้วปั้นรูปสัตว์ต่างๆ ใส่ทุกๆ ห้องดังนี้ ห้องบน (แจ้ง) แรกรูปหมา ห้องต่อไป รูปช้างแมว - เสือ - หู - ราชสีห์ - วัว - แพะ - ม้า - กระต่าย - ไก่ - วอก ห้องกลางใส่รูปงู-รูปเงือก (คล้ายรูปนาค) และมีฉัตรปักกลาง 1 ใบ นอกนั้นให้ใส่ เงินบาท-คำบาท ขึ้นใหม่ เสื่อใหม่ ซ้องแว่น แหวนหวี ข้าวตอกดอกไม้ มากพลู กล้วยอ้อย แกงส้มแกงหวาน พรวัวตาล ข้าวเปลือก ข้าวสารข้าวสุก ใส่ทุก ๆ ห้อง ห้องละ 1 อัน และมีฉัตรขาว 1 อัน ปักไว้ตรงห้องกลาง แล้วให้ห่าน 1 ตัว ปลา 7 ตัว หอย 40 ลูก ปู 40 ตัว เมื่อแต่งคาถาเสร็จแล้วก็ให้ใครก็ได้เป็นอาจารย์หมอ โองาสรรณานำให้เสร็จแล้วให้ไปส่งไปทิศตะวันตก นอกบ้าน

คำโอกาส

“ตาตะปียะปุตตะกาคราพ่อแม่ อันก่อสร้างแปงยังบุตรตา ยังสาธูปกีดที่ถือถูก บ่ที่ถือผิดพวน พร้อมบัว
ระมวลทุกสิ่งคืนมือมีตั้งหุดา ตั้งทวารากรบถี่ถ้วน ผิวอ่อนอ้วนเลื่องรายมีคำจำผายส่งพร้อม แล้วส่งหื้อ
ลงมา กันว่ามิ่งเมื่อเกิดแล้วได้อยู่เมืองคน หื้อสร้างกุศล กี้ครอยหยาดน้ำหยอด ตานเต็งครอบคร้วเลิง ขึ้น
เสื่อใหม่จ้องแว่นหวีใส่ต่อมตาม แหวนมืองามสะอาด เงินคำจูงบาทใส่กูด้า ซ่อตุงใส่ทุกอันครบถ้วนปักไว้
แวดไว้บัวระมวล สมเปิงกวนส่งหื้อพ่อแม่ แปงแตรแก้วปักไว้ต่ำกลาง แปงรูปหนูตัวงามเข้าใส่ แต่งรูปวัว
ใส่หนหรดี ตั้งรูปเสื่อตัวที่ ไว้วันออกแจ่งได้ หื้อแต่งรูปกระต่ายไว้วันตกแจ่งเหนือ หื้อแต่งรูปงูและนาคน้ำ
ไว้ต่ำกลางหันตั้งสอง รูปม้าตัวงามสะอาด รูปพะเอาดยายตำม รูปวอกงามวิดวิง ตั้งรูปไก่แก้วมิ่งเหลือง
ปอน ตั้งรูปหมาหอนเลยไล่ รูปแมวช่างใส่ถัดหมา หื้อปล่อยปลา 7 ตัว อย่าขาดปู-หอย ลาดหื้อพอ 40 ตัว
ตั้งนกตัวกล้าแคว่น ปล่อยแล้วหื้อแม่นตามกำกุหากจักพ้นคล้อยคลาด ตั้งกัมอันเป็นพยาธิ อันเป็นเปี้ยอัม
มะพาตเหน็ดสิ่ง ตั้งสิ่งตั้ง และใช้รังเรือแรมต้น ตั้งผีและคนอันเลยไล่น่า ตั้งงูอันจักขบและช่างม้าอันจักไล่
เลยแดง ตั้งเป็นคิบและเป็นแดง อันอดอ่อน ลมขึ้นต้องอ่อน และตำจิดำเพ็ลย กันส่งขึ้นเมื่อตามคำสั่งก็หาก
จักพ้นบ่คลาดแล้วหื้อได้ เป็นเจ้าช่างเจ้าม้า ราชจัวควาย เงินคำหลายมวลมิ่ง แก้วแหวนสิ่งหลังไหลออม
หื้อมีข้าวของอย่าขาด หื้อหยาดน้ำแผ่กุศลจิมเตอะ “ บัดนี้ (ชื่อผู้บูชา) กีบละเสียยังคำพ่อและแม่ ตก
แต่งแล้ว บริสุทธิผิวพรรณ สิ่งของมิ่งแก้วลาดหลายอัน แต่งดวยตามบ่คลาด ขอรับเอาเครื่องคร้วราชตั้ง
หลาย แต่งยังยายไว้วันขันใหญ่ อันแต่งไว้ 1 กา ต้า ขอบปีตำมารดาบรับเอาอย่าขาดยังเครื่องคร้วลาดตั้ง
หลายยามเมื่อข้ายอถวยยกยื่น ใจจิมจันผอตาน ขอสุขบานขึ้นหน้าแก่ผู้อื่นมีชื่อ..... ดังนี้ ได้พ้นเสีย
พยาธิร้ายสู้ประการ ขอสุขเจຍบานอย่าขาด ขอหื้อหายยังพยาธิและหมู่ภัยยาเทียงแท้ดีหลีเตอะฯ

เมื่อเวลาจะทำพิธีนั้น ให้ตั้งขันครุมิเบี้ยพันสาม หมากพันสาม ฟ้าขาว ฟ้าแดง สวยหมาก-พลู-สวย
ดอกไม้อย่างละ 4 เงิน 1 บาทสลึง ควักข้าวเปลือก ข้าวสาร อย่างหนึ่งตามครุเดิมแลฯ ก่อนที่จะบูชานั้นให้
เอาสะดวง วางไว้ตรงหน้าผู้ป่วยให้ผู้ป่วยหันหน้าไปทางทิศตะวันตก สำหรับสะดวงนั้นให้วางถูกทิศ คือ
ให้เอารูปหมาอยู่ทางวันออกเฉียงเหนือ เสื่ออยู่วันออกเฉียงใต้ พยายามวางให้ถูกตามนี้ สำหรับการเอารูป
ใส่สะดวงก็ให้ใส่ตามที่ลำดับไว้ข้างต้นนั้นเถิด การบูชาก็ให้ทำเพียงวันเดียวเมื่อส่งแล้วก็ป็นเสร็จพิธีเท่า
นั้นแลฯ

ประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับ

1. เป็นการส่งเคราะห์คนป่วยให้หายหรือทุเลาจากการเจ็บป่วย
2. เป็นการอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมเอาไว้
3. เป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

แหล่งข้อมูล

นายปลั่ง นवलแปง อายุ 55 ปี

บ้านเลขที่ 9 หมู่ 8 บ้านไหล่น่าน ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

☎ 054-781105